Золоті руки
і золоте серце
Наталії Іванюшевої

Золоті руки
і золоте серце
Наталії Іванюшевої

Зміст

Вступ. 3
Корифей жестової мови 5
Частина перша. Витоки й батьки. 9
Частина друга. Родина Ковальських 15
Частина третя. Професійне зростання Наталії Іванюшевої 23
Частина четверта. Родина Іванюшевих. 35
Частина п'ята. Висновок 40
Частина шоста. Публікації Наталії Іванюшевої. 43
Частина сьома. Публікації про Наталію Іванюшеву. 49
Частина восьма. Відгуки колег і вдячних учнів,
привітання з ювілеєм. 52

Вступ

У середньому біля третини свого життя кожна людина проводить на роботі, друга третина витрачається на сон, ще одна третина — на домашнє життя. У зв'язку з цим важко переоцінити, як обрана професія відбивається на всьому нашому житті. Разом з тим, сучасні дослідження доводять, що більш ніж половина людей у світі констатують факт, що обраний професійний шлях не приносить задоволення.

У цій книзі приклад життя Людини, Перекладача, Професіонала (відрізок тривалістю не менше 80 років), яка знайшла не лише своє місце у житті (о 9 ранку вже була на роботі, а о 9 вечора ще могла й не бути вдома, незалежно від дня тижня), а й стала прикладом для наслідування представниками багатьох поколінь.

У чому ж секрет професійної відданості, непідробної чутливості, самовідданості й самопожертви цієї тендітної жінки з майстерними пластичними руками?

Ми постараємося окреслити основні здобутки Наталії Іванюшевої. Подати чесні відгуки колег, друзів, учнів — усіх, хто захоплюється енергією Н.В., її невичерпним розумом, непідробним талантом перекладача.

Ця книга буде корисною тим, хто не знає, КИМ хоче бути. Можливо, ця цікава, повчальна історія справжнього Професіонала надихне читача осмислити власний шлях пошуку мети й своє призначення у цьому житті.

Світлана КУЛЬБІДА,
головний науковий співробітник лабораторії жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, професор, доктор педагогічних наук

Корифей жестової мови

Ця книга — про найкращу представницю такої потрібної глухим людям професії, справжнього корифея жестової мови, яка присвятила своє життя служінню нечуючим, наданню їм допомоги та підтримки, — Наталію Василівну Іванюшеву. Її життєвий і трудовий шлях — гідний приклад для наслідування молодим колегам.

Поза всяким сумнівом, існує справжній феномен Наталії Василівни Іванюшевої. Це беззаперечний факт. І полягає цей феномен не лише у виразності та чіткості її жестової мови й артикуляції, у надзвичайно уважному, по-материнськи турботливому ставленні до людей з проблемами слуху, а й у багатьох інших чинниках.

Коли перекладає Наталія Василівна, у глухих людей, яким пощастило отримувати інформацію з її золотих рук, виникає особливе відчуття комфорту і захищеності. Вони легко, без напруги «читають» очима ту інформацію, яку вона перекладає. Безумовно, для такого рівня жестового перекладу необхідно мати великий талант, артистичні здібності і високий рівень освіченості та культури. І здається, немає такої теми, яку б не могла перекласти Наталія Василівна!

Але в такій важливій справі однієї кваліфікації та знань недостатньо, особливе значення мають і особистісні чинники, комунікабельність перекладача, його вміння знайти спільну мову зі співрозмовником, налагодити контакт між глухою людиною та її оточенням. А ще потрібно мати велику силу волі, концентрацію уваги і швидкість реакції, щоб годинами (!), практично без зупинки та з незмінною якістю здійснювати такий переклад. Тож недаремно при проведенні найважливіших заходів в УТОГ — з'їздів, пленумів, конференцій тощо — завжди запрошувала-

ся до перекладу Наталія Василівна.

Йдеться не лише про так званий «прямий» переклад словесного мовлення, а й про надання допомоги у «зворотньому» перекладі, про розуміння і сприйняття на слух не завжди досконалого мовлення самої нечуючої людини. Завдяки величезному життєвому та професійному досвіду, чудовому знанню психології нечуючої людини, її труднощів і проблем Наталії Василівні вдається не лише успішно донести до чуючого оточення думку глухої людини, а й зробити це чітко, коректно й зрозуміло.

Таке ж ставлення до роботи і до глухих людей Наталія Василівна передає своїм учням, кількість яких підрахувати досить проблематично. Адже це не лише слухачі курсів підготовки та підвищення кваліфікації перекладачів жестової мови. Можна без перебільшення стверджувати, що практично кожен перекладач у нашому Товаристві — її учень.

А ще є велика група нечуючих спеціалістів УТОГ, які вважають її своїм вчителем, наставником і навіть матусею. Це глухі та слабочуючі випускники численних вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, де Наталія Василівна як спеціаліст апарату ЦП УТОГ допомагала створити спеціальні групи для студентів з порушеннями слуху, а також студенти спеціальних груп Київського технікуму легкої промисловості, де вона протягом тривалого часу працю-

вала перекладачем і викладачем.

Особлива частина її творчого доробку — це її книги і підручники, друковані та електронні посібники з вивчення жестової мови. Як підрахувати кількість усіх людей, яким вони допомогли???

Праця Наталії Василівни неоціненна! Адже без її підтримки й розуміння глухі люди приречені на соціальний дискомфорт та інформаційний вакуум, а завдяки її допомозі вони впевненіше почуваються в суспільстві, повніше відчувають радість життя.

Попри всі проблеми зі здоров'ям, Наталія Василівна і досі завжди приходить на допомогу глухим людям, щоб захистити їхні інтереси, надати підтримку у складних ситуаціях — і за це їй велика шана, сердечна подяка і низький уклін!

Ірина ЧЕПЧИНА,
голова Українського товариства глухих

Частина перша. Витоки й батьки

Доля Наталії Василівни Іванюшевої тісно переплелася з серцем України — Києвом, з містом, де проживали її батьки (Ковальські Василь Євгенович і Варвара Романівна) — на вулиці Саксаганського, будинок 113.

Батьки Ковальські

Ковальський Василь Євгенович (1900 — 9.11.1975). Дід Євген був начальником Львівської залізниці, він забрав з монастиря монашку Антоніну і одружився. Вони мали двох дітей — Василя (старший) і Марію (по чоловіку — Лазарєва).

Василь мав набуту глухоту — наслідок нещасного випадку. У ранньому дитинстві діти зробили з гілок гойдалку, на якій по черзі гойдалися над водою. Одного разу гойдалка зламалася і малий Василько впав у глибоку водойму. Хлопчика врятували, але він втратив слух і на все життя отримав психологічну травму — боявся плавання річкою.

Євген Ковальський не пошкодував коштів і відправив сина навчатися до Санкт-Петербурзького училища глухонімих — закладу, який надавав підготовчу (3 роки) і загальноосвітню (6 років) освіту. Загальноосвітня підготовка включала вивчення низки предметів: Закону Божого, російської мови (писемне мовлення), арифметики, геометрії з кресленням, географії, історії, витягів з природної фізики, чистописання, малювання, курсу загальнокорисних відомостей та ручної праці. Завдяки навчанню Василь Ковальський досконало володів словом (усне скандоване мовлення) і калькованим жестовим мовленням.

Василь Ковальський
(20—30 роки XX ст.)

Достатні знання, трудові навички, креслярські вміння (креслення були якісні до останнього міліметра) стали основою для отримання спеціальності техніка-кресляра, яка на все життя забезпечила Василя Євгеновича не лише улюбленою професією, а й славою.

Працював він у Мостобудівному відділі НКВС м. Києва, зокрема тривалий час пліч-о-пліч з Євгеном Оскаровичем Патоном (1870–1953). Першим вдалим результатом їхньої спільної праці було друге відродження Ланцюгового моста (Цепного моста) на понтонах у 1925 році, пізніше цей міст був підірваний.

Другим і найкращим результатом — гордістю їхньої спільної роботи став спроектований і збудований міст, який сьогодні відомий нам як міст Патона. Батько Наталії Василівни згадував, що Оскар Патон писав офіційного листа у керівні органи із запитанням про ймовірну кількість транспорту, яка проходитиме у 2000 році через запланований міст. Відповідь була наступною — «у 2000 році проходитиме 5 тисяч одиниць транспортних засобів щоденно». З урахуванням цього факту, який був «істиною останньої інстанції» і жодною мірою не підлягав сумніву, і звузили ширину моста вдвічі. Уявіть собі справжній міст через Дніпро, якби він відповідав первинній технічно-креслярській документації за

участю Василя Євгеновича Ковальського!

Ланцюговий міст (Цепной мост)

До речі, жестове ім'я — «ІВАНЮШЕВА» — дісталося Наталії Василівні у спадок від батька, і означає воно «чуб» (батько мав дуже гарного і густого чуба).

Ковальська (у дівоцтві — **Макушко**) **Варвара Романівна** (17.12.1902 — 26.06.1994). Дід Роман з родиною проживав у Києві, де побудував власний будинок на вул. Мокрій (нинішня територія Солом'янки), мав два магазини на вул. Саксаганській (продавав борошно, сільськогосподарську продукцію). Жила родина заможно, мали прислугу — родину Стєбаєвих — дядька Лаврушу і тітку Марфу.

У діда Романа було 2 доньки — Марія і Варвара.

Варвара мала набуту глухоту і навчалася у Київській гімназії для глухих дітей, де здобувала навички письма, а також швейної справи. Варя — так лагідно називали дочку батьки, а своє жестове ім'я — «ДІВЧИНКА» — вона отримала у навчальному закладі.

Макушко Варвара Романівна, 1927 р.

Після закінчення навчання Варвара достатньо добре володіла різними формами мовлення — усним (російським) і жестовим. Була дуже вродливою і розбила не одне чоловіче серце.

Під час відвідин клубу для глухих, який розташовувався на вул. Івана Франка у підвальному при-

міщенні, де щоденно здійснювалася різнопланова інформаційна робота з нечуючими відвідувачами (основи грамоти, читання, відвідування бібліотеки, дозвілля за різними напрямами) і сталася перша зустріч батьків Наталії Василівни. Серед багатьох відвідувачів клубу опинився й освічений юнак Василь Ковальський, який полюбляв грати у більярд. Він з першого погляду закохався у красуню Варвару. Сталося це у далекому 1920 році. Але завоювати серце юної красуні було не так просто: на залицяння пішло довгих три роки.

Частина друга. Родина Ковальських

Одружилися Василь Євгенович і Варвара Романівна лише у 1923 році.

Василь Євгенович і Варвара Романівна Ковальські, 1927 р.

Проживало молоде подружжя Ковальських у батьків дружини, у будинку на Саксаганського. У родині було троє чуючих дітей (найстарша — Тетяна, середній — Іван, найменша — Наталія). Всі троє з дитинства опанували жестову мову поряд зі словесною.

Біля під'їзду Ковальських завжди збиралися нечуючі, подовгу спілкувалися між собою. Батько систематично читав газети, розбирався у політиці і любив інформувати про це сусідів — старших членів родин Панчевих, Козаченко, Скурчинських, які жили неподалік один одного.

Діти родини Ковальських

Тетяна Василівна Ковальська (Зінченко)
(21.01.1924 — 15.11.1978)

Батько і донечка Танюша (1927 р.)

Після закінчення школи Тетяна поміж першого набору відмінниць серед дванадцяти дівчат була направлена на навчання у морське училище м. Одеси. Початок війни не дав їй вчасно закінчити навчання в Одесі: всі курсанти пішли служити матросами на військові кораблі, які перевозили поранених, боєприпаси. Тетяна Ковальська була учасницею Сталінградської битви. Під час одного з перевезень поранених і сама зазнала поранення.

Після війни закінчила Казанську мореходку і стала штурманом санітарного судна № 37. Вийшла заміж за капітана Володимира Зінченка.

Тривалий час вони здійснювали перевезення пасажирів водним транспортом на Дніпрі за маршрутом «Київ — Чернігів». Пізніше обох їх направили на південний кордон, де вони прийняли під своє командування румунську флотилію. Проживали у м. Аккерман (Бєлгород-Дністровський). Тетяна тривалий час була начальником пристані цього міста.

У подружжя Зінченків два сини — Віктор (нар. 8.06.1946 року) і Георгій (нар. 15.10.1957 року).

Іван Васильович Ковальський (6.10.1927 — 20.11.2011) під час війни працював на вокзалі — вантажив вугілля, згодом пішов на фронт, але через хворобу (відкрита виразка шлунку) був демобілізований.

Іван Ковальський (1947 р.)

Працював на Київському УВК № 2 перекладачем жестової мови і водієм директора — Гольденберга Йосипа Борисовича. Заочно навчався у середньому, а згодом — вищому навчальному закладі і здобув інженерну спеціальність. Після одруження разом з дружиною поїхав до Хабаровська, де працював інженером, будуючи кораблі і літаки. Але залишок життя провів на батьківщині — у рідному Києві. У нього було двоє дітей: Альона Ковальська й Олексій Ковальський.

Наталія Василівна Ковальська (Іванюшева) народилася 18.12.1937 року і була пізньою і незапланованою дитиною.

«*А це я, коли всі називали мене “Тьотя Пуд”*»
— найперше дитяче фото Наталії Василівни

З раннього дитинства всі діти, зокрема й маленька Наталя, з молоком матері засвоювали жести. Жодним чином це не пригальмувало розвиток словесної мови (усного мовлення), а навпаки — лише пришвидшило його, створивши основи для активної двомовності.

Як пізніше зазначала Наталія Василівна, використання жестів під час спілкування з батьками, нечуючими друзями батьків, однодумцями, сусідами стало основою для розширення і збагачення власного актив-

ного запасу жестів. Це дуже знадобилося у подальшому житті, коли Наталія стала перекладачем жестової мови. І не просто перекладачем, а провідним фахівцем з перекладу. Їй притаманні майстерність і компетентність, яку вона відшліфувала до найвищого ступеня вишуканості.

Сестра Танюша, мама Варя, я і батько (1940 р.)

Дитячі та юнацькі роки Наталії були присвячені навчанню (середня школа № 44), спорту (захоплювалася гімнастикою, акробатикою, греблею), художній самодіяльності. Вона брала систематичну участь у змаганнях з греблі. Активність і цікавість юної дівчини розповсюджувалися і на відвідини клубу глухих, який розташовувався на Шота Руставелі. Наталя часто від-

відувала клуб у супроводі нечуючих хлопців (Сергія Столярчука та ін.) — на прохання старшого брата Івана вони взяли під опіку його найменшу сестру.

Наташа з батьком (1950 р.)

Сестри Тетяна і Наташа Ковальські (серпень 1954 р.)

«Мені було так цікаво спілкуватися з усіма. Найбільше подобалося спостерігати за перекладом жестовою мовою Ганни Іванівни Набоченко (Максимової) (1913—1992) — майстра перекладацької справи. Саме завдяки цьому я на все життя пронесла любов до жестової мови, прагнення до майстерності перекладу і після закінчення 7 класу вмовила маму відвести мене в обласний відділ УТОГ до І.Т. Криволапова, щоб він направив мене на роботу на підприємство глухих. Мама була дуже проти, а батько, навпаки, сказав: "Як хочеш..."», — згадує Наталія Василівна.

Частина третя. Професійне зростання Наталії Іванюшевої

Наталія, прийшовши у жовтні 1953 року (було їй тоді лише 16 років!) на Київський учбово-виробничий комбінат (УВК) № 1 УТОГ, стала працювати перекладачем і на все життя поєднала свою долю з Товариством глухих. Серед її перших вчителів-наставників у роботі були перекладачка Шеля Марківна Бялик і начальник відділу кадрів (згодом — заступник директора комбінату) Анатолій Іванович Козаченко. І хоч середню освіту довелося Наталії Василівні здобувати у вечірній школі № 21 м. Києва «без відриву від виробництва», вона ніколи не пошкодувала про це.

За сприяння Петра Карповича Набоченка, який очолив УВК №1 у 1954 році, а у 1955 році був обраний заступником голови ЦП УТОГ, Наталія Василівна перейшла працювати в Центральне правління УТОГ.

Тут для молодої енергійної співробітниці відкривалися нові можливості у розвитку професійних якостей, передусім організаторських, оскільки досвідчений Петро Карпович наполегливо підказував і спрямовував Наталію Василівну опановувати різні напрями роботи Центрального правління УТОГ. У ці роки зав'язалася її міцна і тривала дружба зі старшими колегами-вчителями (К. Філонком, Н.В. Портновим) і молодими талановитими перекладачами — співробітниками ЦП УТОГ (Валентиною Матусян та ін.).

Активна робота в ЦП сприяла і підвищенню кваліфікації Наталії Василівни. Тоді ж вона заочно здобула вищу сурдопедагогічну освіту на дефектологічному факультеті Київського державного педагогічного інституту імені О. М. Горького (нині — Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова), який вона успішно закінчила у 1969 році. Під час навчання в альма-матер Наталія Василівна наполегливо розробляла концепцію навчання жестової мови і успішно реалізувала її шляхом видання 1968—1969 року посібника під назвою «Міміко-жестикуляційна мова», у якому при активній допомозі першого заступника голови УТОГ Марії Іонівни Неплюй змогли зібрати і відтворити лексичний мінімум близько 500 мовленнєвих одиниць із 21 загальновживаної теми. Видання адресувалося пе-

рекладачам жестової мови, сурдопедагогам, батькам глухих дітей, всім небайдужим до справи жестового перекладу. Хочемо акцентувати увагу на тому, що після посібника «Українська мова жестів» Рудольфа Генріховича Краєвського (1964 року), представлене видання було надзвичайно популярним на теренах не лише України.

Талановитого, молодого, енергійного, завзятого перекладача-організатора не могли не помітити викладачі кафедри сурдопедагогіки — Рудольф Краєвський, Августа Гольдберг, Кіра Бойко, Наталія Засенко, Ельвіра Гроза, Микола Ярмаченко. Саме майбутній перший президент і академік НАПН України Микола Дмитрович Ярмаченко запропонував Наталії Василівні зайнятися науково-дослідною роботою, але вона віддала перевагу роботі, пов'язаній з Товариством. Хоча, варто додати, що тривалий час читала авторський курс «Дактильно-жестове мовлення» для студентів сурдопедагогічного відділення за часів керування кафедрою Наталією Федорівною Засенко, після зміни завідувача цей курс читався Едуардом Пущиним, Світланою Кульбідою, Оксаною Круглик і Олександром Горлачовим.

Відкриття Республіканського театру міміки та жесту глухих «Райдуга» стало подією не лише в біографії УТОГ, а й у трудовій біографії Н.В. Іванюшевої, яка стала працювати педагогом-консультантом з

жестово-мімічної мови. Новим напрямом її перекладацької роботи стало сприяння у набутті мистецької вправності глухими акторами театру (Олександрою Мізгірьовою, Лілією Івановою, Василем Стьопкіним, Тамарою Сотниченко, Василем Пустогваром, Мар'яною Снісар, Олександром Кушніренком, Вадимом Крицьким, Тетяною Вуйцик, Ольгою Кіраш, Валентиною Топчій, Миколою Христуленком, Володимиром Шаховим, Володимиром Чайкіним, Василем Хрищенюком, Юрієм Фаркошем та ін.), які пропагували і продовжують пропагувати культуру виразного жестового мовлення під час вистав, інсценівок, виступів. Справедливим, на наш погляд, є отримання окремими з них високого державного звання «Заслужений артист України».

Тривалий час (з 1975 до 1986 року) Наталія Василівна працювала у Київському технікумі легкої промисловості (нині — Державний вищий навчальний заклад «Київський коледж легкої промисловості») викладачем російської мови та літератури й перекладачем-дактилологом у спеціальних групах глухих студентів. Не одне покоління нечуючих студентів з вдячністю згадують її як професійного викладача, вправного перекладача, невтомного організатора. Серед рис викладацької майстерності відмічають розум, енергійність, далекоглядність, вміння знаходити якнайточніше значення слів і жестів з переданої

інформації. Завдяки організаторським здібностям Наталії Василівні вдалося створити команду перекладачів-професіоналів, які працювали у закладі (Віра Міщанін, Наталія Дмитрук та ін.). Поза всяким сумнівом, Наталія Василівна очолювала рейтинг найкращих і найяскравіших перекладачів закладу, з яких варто брати приклад.

На прохання керівництва ЦП УТОГ вона знову прийшла на роботу до апарату ЦП УТОГ, де з липня 1986 до 1993 року працювала на посадах старшого інструктора, провідного інструктора відділу кадрів. Завдяки її зусиллям були створені спеціальні групи глухих у середніх спеціальних та вищих навчальних закладах України, серед яких:

— Донецький металургійний інститут;
— Харківський технікум соціальних працівників;
— Київський технікум радіоелектроніки;
— Івано-Франківський технікум фізкультури;
— Київський інститут фізкультури;
— Херсонське медичне училище;
— Університет «Україна»;
— Київський політехнічний інститут.

Організаційні питання: виділення квоти, система обліку закладів різних рівнів, перекладачів тощо, вибору навчального закладу, вступу до вишів і підвищення кваліфікації після здобуття повної і неповної

середньої освіти учнями спеціальних шкіл-інтернатів — були постійно в полі зору Наталії Василівни.

З 1993 року Наталія Василівна переходить працювати у Київську організацію УТОГ. До її професійного переліку додалися посади перекладача-дактилолога, спеціаліста І категорії (згодом — і вищої категорії) названої організації та викладача Республіканських курсів підготовки та підвищення кваліфікації перекладачів жестової мови, які систематично відбувалися на базі Навчально-відновлювального центру УТОГ у Пущі-Водиці. Десятки перекладачів з усієї України у різні роки опановували фахову майстерність команди вчителів-наставників, яку очолювала Наталія Василівна, серед них — Лілія Савицька, Євдокія Зуєва, Тетяна Сосніна, Лада Соколюк, Наталія Городня, Катерина Дятлова, Тетяна Журкова, Олександр Трикін та багато інших.

У 2000-х роках актуалізувалися питання щодо зміни ставлення до осіб з інвалідністю, зокрема й глухих, з урахуванням таких гуманістичних ознак як толерантність, повага до особистості, визнання її сильних сторін тощо. У зв'язку з цим сталися позитивні зміни у розумінні ролі, значення, місця національної жестової мови глухих.

Перші спроби узагальнити досвід найкращих перекладачів України був здійснений за сприяння канадських і українських фахівців. Завдяки йому у

2003 році отримав розповсюдження навчально-методичний посібник — тематичний відеословник жестової мови у трьох частинах за авторства Наталії Василівни Іванюшевої і Євдокії Михайлівни Зуєвої.

У спільній співпраці з науковцем Світланою Вікторівною Кульбідою і художником Михайлом Юрійовичем Поплавком Наталія Василівна презентувала також перший дитячий ілюстрований навчально-методичний посібник «Українська жестова абетка» та комплекс тестових завдань в ігровій формі, розроблених до названого посібника.

У 2005 році цей посібник був презентований на І Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Жестова мова в освіті осіб з порушеннями слуху», присвяченому актуалізації питань національної жестової мови в освітньому просторі спеціальних шкіл для нечуючих України і досвіду прогресивних країн, що відбувся у м. Біла Церква.

Наталія Василівна була серед перших науковців лабораторії жестової мови, створеної у 2006 році за ініціативи ЦП УТОГ на базі Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. Концептуальні засади української жестової мови, що стосувалися нормативно-правового забезпечення (Закон про основи соціальної захищеності (2006), Концепція білінгвального навчання, накази МОН України щодо запровадження і вивчення УЖМ як предмету та за-

собу навчання та ін.), лінгвальних особливостей вивчення УЖМ як мови, як предмету й засобу навчання, а не лише як засобу спілкування, розроблялися за найактивнішої участі Наталії Василівни.

У команді однодумців, виконуючи індивідуальну тему «Теоретичні засади вивчення лінгвістичних особливостей української жестової мови», вона вивчала зарубіжні та вітчизняні джерела з проблеми впровадження і застосування двох мов (словесної та жестової) у навчально-виховному процесі загальноосвітніх спеціальних шкіл для осіб з порушеннями слуху, критично аналізувала сучасні підходи білінгвального навчання у загальноосвітній і спеціальній освіті. Це дало змогу на основі зібраних і проаналізованих матеріалів відпрацювати й узгодити термінологічний апарат (УЖМ, кальковане жестове мовлення, жестівник, двомовність, словесний білінгвізм, жестовий білінгвізм, перша мова, рідна мова, друга мова, глухі діти глухих батьків, глухі діти чуючих батьків та ін.).

За активної участі та співавторства Наталії Василівни розроблено модель, структуру, тематику двох національних жестівників: «Український жестівник для батьків» (2011), «Українська жестова мова» (2013), а також щорічно видавався збірник наукових праць «Жестова мова й сучасність» (2006 — 2013 роки).

Наталія Василівна є серед авторів дворівневого програмно-методичного забезпечення курсів первин-

ної підготовки щодо вивчення української жестової мови для вчителів української мови та літератури загальноосвітніх спеціальних шкіл для дітей з порушеннями слуху, вчителів початкових класів, вихователів, перекладачів-дактилологів і вторинної перепідготовки — перекладачів-дактилологів.

Саме за активної участі майстра перекладацької справи Наталії Василівни, яка здійснювала у команді викладачів організаційний, фаховий, методичний супровід двотижневих курсів для педагогічних колективів Криворізької, Одеської, Житомирської і Березівської спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів для глухих дітей та Львівського Католицького університету, десятки психолого-педагогічних працівників та служителів церкви опанували I і II рівні жестомовної комунікативної компетентності.

Ірина Мужайло, Наталія Іванюшева і Світлана Кульбіда під час зйомок відеороликів (червень-листопад 2017 р.)

Не дивлячись на те, що Наталія Василівна нині перебуває на заслуженому відпочинку і не є офіційно на посаді наукового співробітника, вона продовжує плідно працювати. Свідченням цьому є її активна участь у якості наукового консультанта разом з Світланою Кульбідою у проекті «Відкривай Київ з нами», який у 2016 році реалізовувався за грантом Київського міського голови — Віталія Кличка у галузі освіти (номінація «Чуйне серце»).

Постановка відеоролика (учениця Вікторія Гогулінська та науковий консультант — Наталія Іванюшева), червень 2017 р.

Грант був виграний колективом загальноосвітнього навчального закладу II—III ступенів «Вечірня (змінна)

спеціальна школа № 27» м. Києва з метою популяризації ідей застосування УЖМ в освітньому розвитку глухих дітей. Цей проект знайшов відбиття у наукових статтях, тезах, виступах на всеукраїнських і міжнародних заходах.

Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України
Лабораторія психології навчання ім. І.О.Синиці
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Вечірній факультет
Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра педагогіки та психології
Інститут психології Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка
Казахський національний педагогічний університет імені Абая

СЕРТИФІКАТ

ІВАНЮШЕВОЇ НАТАЛІЇ ВАСИЛІВНИ

учасниці Міжнародної заочної науково-практичної конференції

"Актуальні проблеми розвитку особистості в умовах міжкультурної взаємодії в освітньому просторі"

Директор Інституту психології
Г.С. Костюка НАПН України академік Максименко С.Д.

28-29.05.2017

Наукова діяльність Наталії Іванюшевої тісно переплетена з інформаційно-просвітницькою у питанні актуалізації професійних прав і обов'язків перекладачів, які працюють у різних сферах діяльності глухих і надають різноманітні послуги прямого і зворотнього перекладу.

У 2007 році на загальних зборах колективу перекладачів м. Києва і Київської області створено орган — Раду перекладачів жестової мови (РПЖМ). З 2008

до 2011 року Наталія Василівна Іванюшева очолювала РПЖМ як консультативно-дорадчий орган Київської організації УТОГ.

З 2012 року і до сьогодні зі своїм досвідом, професійною майстерністю, розумом, енергійністю, далекоглядністю, поважним ставленням і прикладом незмінних традицій у перекладі УЖМ для колег Наталія Василівна є почесним членом цієї організації.

За неоцінимий внесок у справу соціальної та трудової реабілітації осіб з порушеннями слуху, високий професіоналізм, ентузіазм, реалізацію творчих задумів у професійному житті, спрямованих на благо глухих, багаторічна невтомна праця Наталії Василівни відзначена високими нагородами:

— їй присвоєно звання «Почесний член УТОГ» (1992 р.);
— вона нагороджена Почесною грамотою та нагрудним знаком пошани (2003 р.)
— їй присвоєно звання «Заслужений працівник соціальної сфери України» (2006 р.);
— вручено Грамоту Президії НАПН України (2012 р.), грамоти, подяки від Київської державної адміністрації, Міністерства праці України, ЦП УТОГ, Подяку Об'єднання нечуючих педагогів у зв'язку з 15-річним ювілеєм цієї організації (2017 р.).

Частина четверта. Родина Іванюшевих

У далекому 1958 році Наталія Іванюшева працювала агітатором на змаганнях з греблі, де й познайомилася з чарівним парубком, який на той час закінчив факультет іноземних мов, — **Віталієм Васильовичем Іванюшевим** (24.12.1931 — 5.05.1982).

В. Іванюшев у 1957 році

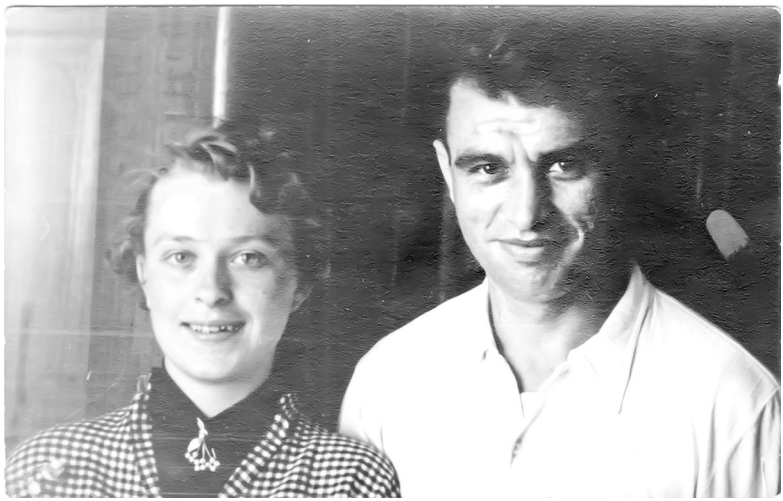

Наталія і Віталій перед весіллям (1958 рік)

Цей рік став роком одруження Наталії Василівни і Віталія Васильовича, а 17 серпня 1962 року з'явився на світ їхній єдиний син Андрій.

Чверть століття у гармонійному єднанні жили й працювали Віталій Васильович і Наталія Василівна. Раділи успіхам один одного, у скрутні хвилини підставляли плече допомоги і підтримки, багато подорожували. У 1965–1966 роках їм пощастило побувати в Індії, у 1973—1975 роках — у Тегерані та півдні Ірану, де чоловік працював перекладачем при посольстві СРСР (на фото — святкування у посольстві, до речі, костюм з парчі Наталія Василівна пошила собі власноруч).

Неодноразово під час таких відряджень вона за-

Іванюшеви і Демиденки, 1974 рік, Тегеран.

Подружжя Іванюшевих, 1974 р.

міняла людей на відповідальних постах, беручи на себе їхні обов'язки.

Після повернення на Батьківщину Віталій Васильович працював викладачем англійської мови у вищій школі МВС.

На своєму робочому місці

Під час консультації зі слухачем

Син Андрій, навчаючись у загальноосвітній школі № 86, радував успіхами в оволодінні англійської мови і математики. У 1979 році він вступив до університету ім. Т.Г. Шевченка на юридичний факультет, який закінчив у 1984 році за напрямом «правознавство». Працював у багатьох організаціях, надаючи юридичні послуги.

Внука Наталії Василівни і Віталія Васильовича назвали на честь дідуся Віталієм. Після закінчення середньої школи він здобував спеціальність у торгово-економічному університеті м. Києва, працював у готелі «Санкт-Петербург», нині працює у складі знімальної групи.

Частина п'ята. Висновок

Наталія Василівна належить до того рідкісного типу людей, які вже з першого погляду викликають довіру. Спокійна, зосереджена, доброзичлива, вона творила себе, наче ліпила скульптуру чи писала книгу, прагнучи довершеності.

Перечитуючи її життєпис, ми змогли переконатися: щоб знайти своє призначення, Наталії Василівні довелося спробувати себе у найрізноманітніших на-

прямах (перекладацькому, мистецькому, викладацькому, науковому, громадському, громадянському, родинному, духовному та ін.). Але на будь-якій посаді вона ставилася щиро та з розумінням до інших, незалежно від того, ким вони були, і не концентрувалася лише на власних інтересах.

І звичайно ж, необхідно любити людей і свою справу, оскільки саме це відчуття підносить людину, воно змушує Наталію Василівну і зараз здійснювати вчинки, які відображають її внутрішню сутність — небайдужість, людяність, гуманність . Не має значення, на кого спрямоване це відчуття, важлива лише його щирість. Як свідчить описаний досвід, лише у такому випадку людина досягає сенсу власного буття.

Хто сказав, що я слабка, що я вже доживаю?
Хіба тремтить моя рука, коли перекладаю?
Хіба мій розум вже потух і нічого сказати?
Ні, неправда, то злий дух хоче все приспати….

Я до друзів щиро йду, помагати хочу,
Відчувати гомін душ і хвилину творчу,
Щоб натхнення і добро в мирі процвітало
І здоров'я повсякчас усім додавало…

Учні Наталії Василівни сьогодні — це люди, що вже наздогнали або наздоганяють свого Вчителя за

віком. Маючи власні праці, звання, вони вважають це великою мірою заслугою свого Вчителя і ніколи про неї не забувають.

Людина з великої літери, вона любить життя, природу, поезію, жарти, музику, спілкування з людьми — і нечуючими, і чуючими — все це надихає її, додає сил, енергії.

Велика Людина, принципова і чесна, вона є взірцем сумлінності та чеснот у буденному житті, прикладом майстерної культури в прямому і зворотньому перекладі глухим і чуючим, невтомним борцем за права і свободи нечуючих людей.

Широка громадськість доземно вклоняється Людині, яка своєю присутністю осяває всіх, з ким звела її доля на життєвому шляху!

Світлий розум, добре серце, щира вдача — такою залишайтеся, шановна наша Наталіє Василівно, завжди поруч з нами, в рідному Товаристві глухих!

Світлана КУЛЬБІДА, головний науковий співробітник лабораторії жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, професор, доктор педагогічних наук

Частина шоста. Публікації Наталії Іванюшевої

1. Иванюшева Н.В. Мимико-жестикулярная речь (учебник жестового языка). Н.В. Иванюшева. — К.: Реклама,1969. — 290 с.
2. Максименко Ю.П., Іванюшева Н.В., Щур Р.І. Азбука жестів. — К.: Радянська школа, 1990. — 24 с.
3. Левицкий М.М., Скурчинский В.В., Иванюшева Н.В. След созидательных лет. История Киевской организации УТОГ. — К., 2001. — 271 с.
4. Іванюшева Н.В., Зуєва Є.М. Український тематичний відеословник жестової мови: навчально-методичний посібник. — Н. Іванюшева, Є. Зуєва — у 3 ч.— К., 2003.
5. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Українська дактильна абетка : навчально-методичний посібник — К., 2006. — 64 с.
6. Кульбіда С. В., Іванюшева Н.В. та ін. Комплекс

дактильно-жестових вправ до посібника «Українська жестова абетка»[електронний ресурс] / С. В. Кульбіда, В. Л. Шевченко, Н. В. Іванюшева. — К., 2005. — 1 ел. опт. диск (CD-ROM).

7. Адамюк Н.Б., Зборовська Н.А., Іванюшева Н.В. Українсько-канадський альянс для глухих і слабочуючих: Літні Інститути—2006 — Дефектологія : Наук.-метод. журн. — 2007. — № 1. — С. 54—56.
8. Програма з вивчення української жестової мови для вчителів української мови та літератури загальноосвітніх спеціальних шкіл для дітей з порушеннями слуху / Кульбіда С.В.; Чепчина І. І.; Адамюк Н.Б.; Іванюшева Н.В.; АПН України, Ін-т спец. педагогіки, лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих. — К.: УТОГ, 2008. — 68 с.
9. Програма з вивчення української жестової мови для вчителів початкових класів спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей з порушеннями слуху / Кульбіда С.В.; Чепчина І.І.; Адамюк Н.Б.; Іванюшева Н.В.; АПН України, Ін-т спец. педагогіки, лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих. — К.: УТОГ, 2008. — 56 с.
10. Програма з вивчення української жестової мови для перекладачів-дактилологів, перекладачів жестової мови Українського товариства глухих на курсах первинної підготовки / Кульбіда С.В.;

Чепчина І.І.; Адамюк Н.Б.; Іванюшева Н.В.; АПН України, Ін-т спец. педагогіки, лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих. — К.: УТОГ, 2008. — 56 с.
11. Програма з вивчення української жестової мови для перекладачів-дактилологів, перекладачів жестової мови Українського товариства глухих на курсах підвищення кваліфікації / Кульбіда С.В.; Чепчина І.І.; Адамюк Н.Б.; Іванюшева Н. В.; АПН України, Ін-т спец. педагогіки, лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих. — К.: УТОГ, 2008. — 56 с.
12. Програма з вивчення української жестової мови для вихователів загальноосвітніх спеціальних шкіл для дітей з порушеннями слуху / Кульбіда С.В.; Чепчина І.І.; Адамюк Н.Б.; Іванюшева, Н.В.; АПН України, Ін-т спец. педагогіки, лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих. — К.: УТОГ, 2008. — 56 с.
13. Іванюшева Н.В. Кохлеарна імплантація (російський досвід) / Н.В. Іванюшева // Жестова мова й сучасність. — 2009. — № 4. — С. 59–72. — Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/1976/
14. Зборовська Н.А., Іванюшева Н.В. Особливості застосування багатозначних слів та жестів у мовній культурі нечуючих. — Жестова мова й сучасність: збірник наукових праць. — № 1. — 2010. — С. 176—196. Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/1977/

15. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху / Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Адамюк Н.Б., Замша А.В., Зборовська Н.А., Іванюшева Н.В., Лещенко Л.М. — К.: УТОГ, 2011. — 53 с. — Електронний ресурс режиму доступу : http://lib.iitta.gov.ua/9292/
16. Чепчина І.І., Іванюшева Н.В., Замша А.В. Запровадження та розвиток двомовного навчання як неминучий шлях розвитку нечуючої особистості (історичний аспект) / І.І. Чепчина, Н.В. Іванюшева, А.В. Замша // Жестова мова й сучасність. — 2011. — Вип. 6. — С. 145–153. — Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/1974/
17. Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Іванюшева Н.В., Адамюк Н.Б. Український жестівник для батьків. Жестівник. — НАПН України, Ін-т спец. педагогіки, лаб. жестової мови, Укр. т-во глухих. — К.: СПКТБ УТОГ, 2011. — 380 с.
18. Дитина зі світу тиші. На допомогу батькам нечуючої дитини [Текст] : наук.-метод. посіб. / Укр. т-во глухих, лаб. жест. мови Ін-ту спец. педагогіки НАПН України, Об-ня нечуючих педагогів ; [уклад.: Н. А. Зборовська та ін.] ; за ред. С.В. Кульбіди. — Допов. і доопрац. — К. : СПКТБ УТОГ, 2011. — 328 с.
19. Кульбіда С.В., Чепчина І.І., Адамюк Н.Б., Іванюшева Н.В. Орієнтовний перелік жестових одиниць

для загального користування, етичний супровід нечуючих та взаємодія з ними під час проведення фінальної частини з футболу Євро-2012 : Навч. посібник для співробітників соціальної сфери з комп'ютерним супроводом / С. В. Кульбіда, І.І. Чепчина, Н. Б. Адамюк, Н. В. Іванюшева. — К.: СПК-ТБ УТОГ, 2012. — 29 с.; 1 ел. опт. диск (CD-ROM). Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/9307/

20. Українська жестова мова: жестівник / Кульбіда С.В.; Чепчина І.І.; Адамюк Н.Б.; Іванюшева Н.В.; НАПН, Ін-т спец. педагогіки. — К.: Педагогічна думка, 2012. — 205 с.
21. Дробот О.А, Іванюшева Н.В. Особливості двомовних програм // Жестова мова й сучасність [Гол. ред. Засенко В.В.] — К.: О.Т. Ростунов, 2012. — Вип. 7. — С. 27—41.
22. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Основні положення двомовного навчання нечуючих осіб в Україні. — Жестова мова й сучасність. — К.: О Т. Ростунов, 2012. — Вип. 7. — С. 42—48.
23. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Особливості застосування двомовних програм як інструмент збереження мови лінгвістичних меншин. Н.Іванюшева, С. Кульбіда // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць: Вип. 4. Частина 1. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. — 264 с. — С. 25—33.

24. Іванюшева Н.В. Дактильна абетка двадцятих років XX століття. Н. Іванюшева. — Розвиток освіти в добу Української революції (1917–1921) : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського [та ін.; редкол.: Березівська Л.Д. (голова редкол.), Зозуля С.М., Страйгородська Л.І. ; літ. ред. Мося І.А.]. — Київ: [ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського], 2017. — С. 61—63. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/19893/1/.
25. Иванюшева Н.В. Развитие глухого ребенка в семье с использованием украинского жестового языка. Н.В. Иванюшева. Актуальні проблеми розвитку особистості в умовах міжкультурної взаємодії в освітньому просторі. Зб. матеріалів Міжнародної заочної науково-практичної конференції. Ч. 1. — 28—29 травня 2017 р. — К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка, 2017. — С.100—104.

Частина сьома. Публікації про Наталію Іванюшеву

1. Мережко А.М. Почесні члени УТОГ. Збірник біографічних даних про членів Українського товариства глухих, яким присвоєно найвищу нагороду Товариства — звання «Почесний член УТОГ» . К.: УТОГ, 2003. — 208 с.
2. Державні нагороди України. Кавалери та лауреати (том IV) — Іванюшева Наталія Василівна. Режим доступу http://who-is-who.ua/main/page/nagorody2009_2/86/579
3. Савчук Н. Люди з вадами слуху можуть спілкуватися по СМС. — GAZETA. UA. П'ятниця, 25 січня 2008. — Режим доступу https://gazeta.ua/articles/science-life/_lyudi-z-vadami-sluhu-mozhut-spilkuvatisya-po-sms/204470?mobile=false
4. Магдан Л. Киевлянка Наталья ИВАНЮШЕВА уже 53 года служит «ушами» обществу глухих. Режим доступу : http://h.ua/story/151837

5. Свачій І. Наталія Іванюшева створила перший відеословник жестів. Газета «Хрещати» 21 травня 2008 р., середа, № 78 (3304). Режим доступу http://kreschatic.kiev.ua/ua/3304/art/1211310975.html
6. Суханов Ю. Інтерв'ю сурдоперекладача телеканалу «Глас» 23.01.2009. Режим доступу: http://deaf.adventist.ua
7. У новинах ТРК «Київ» з'явиться сурдопереклад. Режим доступу: http://detector.media/withoutsection/article/45886/2009-05-29
8. Мережко А.М., Скурчинский В.В. Иванюшева Наталья Васильевна. Энциклопедический справочник Украинского общества глухих. К: УТОГ, 2010. — С.84—85.
9. Інтенсивні курси жестової мови і культури глухої людини — навчальний модуль. Режим доступу : http://news.ugcc.ua/news
10. Кульбіда С.В. За покликом долі ‖ Наше життя. — 2012. — С. 4.
11. Стомаченко И. Самый ценный дар ‖ Наше життя. — № 1— 1998. — С. 5.
12. Дятлова Е., Вишневская С. В Житомире начались православные богослужения с сурдопереводом ‖ Наше життя. — 13.02.2013. — Режим доступу : http://ourlife.in.ua/
13. Іванюшева Н.В. Біографія. Вікіпедія. Режим доступу https://uk.wikipedia.org/wiki.

14. Commons. wikimedia File: Іванюшева 2015.png https://commons.wikimedia.org/wiki
15. Зборовська Н.А. Іванюшева Н.В. — науковий співробітник лабораторії жестової мови. Режим доступу: http://ispukr.org.ua
16. Мережко Г.М. Корифей жестового перекладу (про Н.В. Іванюшеву). З вершини досвіду і зрілості: 100 років Київської організації УТОГ. — Збірка нарисів. — К.: ВГОІ «Українське товариство глухих, 2017. — С. 23—26.
17. Іванюшева Наталія Василівна. Біографія та професійний шлях. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/.
18. Іванюшева Наталія Василівна http://uk.unionpedia.org/i/
19. Інтерв'ю з Левицьким М.М., Іванюшевою Н.В. До 100-річчя Київської організації УТОГ. вересень 2017.

Частина восьма. Відгуки колег і вдячних учнів, привітання з ювілеєм

Президія і колектив Центрального правління УТОГ,
Всеукраїнська рада перекладачів жестової мови,
Всеукраїнська та Київська ради ветеранів УТОГ,
Об'єднання нечуючих педагогів

Чудова, неперевершена, майстерна!

Усі, хто знає Наталію Василівну Іванюшеву, погодяться з тим, що її вирізняє поміж колег не тільки найдосконаліший переклад, а й особливе ставлення до своїх обов'язків і до людей з проблемами слуху — активне, небайдуже, по-материнськи турботливе.

«Пропускати» все крізь себе, передавати найтонші інтонації сказаного, перекладати максимально чітко і зрозуміло — такими принципами Наталія Василівна завжди керувалася сама і навчала цьому інших.

Чудовий, неперевершений, майстерний — саме такими високими епітетами визначається рівень перекладу, який притаманний Наталії Василівні Іванюшевій. Цей особливо якісний рівень професіоналізму є взірцем для її колег та учнів, число яких підрахувати дуже важко. Адже, крім тих, хто навчався у неї на кур-

сах перекладачів жестової мови та на заняттях, які проводились у спецшколах під егідою лабораторії ЖМ, є ще дуже багато людей, що навчалися за виданими нею особисто і в співавторстві посібниками та відеокурсами (перелік цих видань займе не один рядок). Ось і на цей ювілейний день народження маємо ми всі ще один подарунок від нашого найдосвідченішого перекладача — ще один посібник з вивчення жестової мови.

Але коло її інтересів не обмежується тільки жестовою мовою і перекладом. Свого часу вона викладала літературу нечуючим студентам, займалась питаннями підготовки кадрів та відкриттям спецгруп для глухих у навчальних закладах, готувала публікації і наукові статті з проблемних питань, що стосуються діяльності УТОГ і надання допомоги членам Товариства...

Цілком закономірно, що її багаторічна, надзвичайно ефективна праця відзначена високими нагоро-

дами: званнями «Заслуженого працівника соціальної сфери України» і «Почесний член УТОГ», відзнакою УТОГ «За заслуги» та ін. Є у неї і найвища нагорода — щира вдячність людей за її роботу, за надану їм допомогу і підтримку.

Швидко збігає час... Непомітно підійшла ще одна ювілейна дата, і 18 грудня Наталія Василівна знову прийматиме щирі вітання від рідних, друзів і колег.

Дуже хотілося б, щоб від наших щирих побажань додалися їй сили і бадьорість, щоб знову і знову радувала вона нас своїм активним і небайдужим ставленням до життя!

Міцного здоров'я Вам, дорога Наталіє Василівно, побільше радісних миттєвостей буття, сердечного тепла і турботи від близьких Вам людей.

Низький уклін Вам за все!

Михайло ЛЕВИЦЬКИЙ,
голова Київської організації УТОГ,
голова Ради голів обласної організації УТОГ

Людина щирого серця

Я дуже вдячний долі, що мав можливість працювати з Наталією Василівною. Це людина відкритої душі й щирого серця. Вона — професіонал своєї справи.

Добре обізнана з проблемами глухих, вона завжди вирішувала різноманітні складні питання нечуючих. За час її роботи в Київській організації УТОГ нечуючі першою чергою зверталися тільки до неї, тому що знали — вона допоможе. Її цінували, їй довіряли, і цю довіру вона заслужила своєю невтомною працею.

Ювілей Наталії Василівни свідчить про глибину її мудрості, багатий життєвий досвід.

Цього світлого дня засвідчую Вам, Наталіє Василівно, свою повагу та подяку від імені членів УТОГ столиці та Київщини, трудового колективу Київської організації УТОГ. Бажаємо Вам міцного здоров'я, гарного настрою, нехай кожний день приносить Вам радість та удачу!

Ганна МЕРЕЖКО, екс-перший заступник голови УТОГ, голова Всеукраїнської Ради ветеранів УТОГ

Шановна Наталіє Василівно!

Я дуже вдячна Вам особисто і Вашому світлої пам'яті чоловікові Віталію Васильовичу за те, що подали руку допомоги і підтримали у лиху годину мого життя, у далекому 1983 році.

Завжди пам'ятаю і дуже поважаю Вас.

Нехай Господь дарує Вам довгі роки у здоров'ї і добробуті!

Тетяна ЄЖОВА, доцент кафедри ортопедагогіки та реабілітології НПУ імені М.П. Драгоманова

Наталія Василівна для мене Вчитель, не лише вчитель жестової мови, яким вона первісно була, а зразок відданості ідеалу професії в широкому розумінні (без огляду на якусь конкретну професію).

Моя професійна доля склалася таким чином, що я достатньо давно відійшла від сурдопедагогіки. Тепер я працюю в молодій галузі корекційної педагогіки — ортопедагогіці — науці про особливості розвитку, виховання, навчання та реабілітації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату. Приклади роботи Наталії Василівни з глухими людьми я використовую в лекціях з дисципліни «Спеціальна андрагогіка та професійне реабілітування» і дуже вдячна долі за те, що вона познайомила мене з цією чудовою людиною.

Для мене Наталія Василівна Іванюшева, її життя, — яскравий приклад нелегкої, але Щасливої Долі... Адже все своє життя, а це більше шести десятиліть, вона присвятила тим, хто не чує...

Олександр ТРИКІН,
викладач кафедри сурдопедагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова

Вірний друг

Життя людини, кожної окремо та всіх взагалі, — це цілком та повністю її життєвий шлях. Пишаюся тим, що Наталія Василівна не тільки мій Вчитель, Наставник, Колега, але й вірний Друг у житті. Особливо яскраві роки моєї роботи з нечуючими були пов'язані з Наталією Василівною. Спільна робота перекладачами на конференціях, семінарах, з'їздах, пленумах, президіях, нарадах Українського товариства глухих; в якості викладачів на курсах первинної підготовки та підвищення кваліфікації перекладачів жестової мови; в лабораторії жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України. Разом створювали Раду перекладачів жестової мови Київської організації УТОГ та працювали в ній. Важко згадати всі заходи, події, свята, де мені пощастило працювати поруч із Наталією Василівною, бути її асистентом, партнером, підставляти своє плече, навчатися в неї, отримувати яскравий приклад перекладацької майстерності, в буквальному сенсі цього слова, «з перших рук»...

Можна довго розповідати та згадувати про цю Людину — видатну яскраву Особистість Українського то-

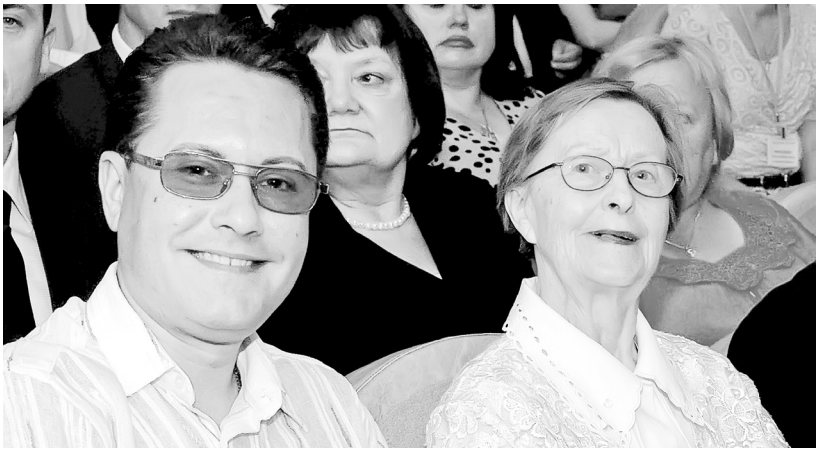

вариства глухих, Корифея жестового перекладу. Про Наталію Василівну з вдячністю згадують всі, кому пощастило з нею працювати, навчатися в неї, кому вона допомогала, надавала корисні поради, втішала, консультувала: це керівники УТОГ, директори підприємств, будинків культури, декілька поколінь перекладачів жестової мови, а також прості нечуючі люди — члени УТОГ.

Дуже важко вичерпано визначити роль Наталії Василівни, її внесок у діяльність УТОГ, справу підготовки кадрів перекладачів, всебічну реабілітацію та освіту глухих і слабкочуючих.

Многая літа вам, шановна й дорога Наталіє Василівно! Хай кожен день приносить радість, спокій, впевненість в тому, що все буде добре! З ювілеєм вас, вчителю, колего, друже!!!

Василь СТЬОПКІН, Заслужений артист України, вчитель Київської спецшколи № 9

Це було півстоліття тому...

(до 80-річчя Н.В. Іванюшевої)

Я добре пам'ятаю, як одного разу до нас, школярів Дніпропетровської школи-інтернату для слабочуючих дітей, завітали активісти міського будинку УТОГ. Це було в 1965 році. Вони організували зустріч із чемпіоном Всесвітніх ігор глухих з легкої атлетики (1965 р. Вашингтон, США) В'ячеславом Скомороховим, дали концерт і показали кінострічку, де було відзнято виступи самодіяльних митців — членів УТОГ, на Всеукраїнському огляді художньої самодіяльності.

Мене вразила дуже красива і виразна жестикуляція ведучої цього огляду. Я не думав до цього, що звичайнісінькі жести, якими спілкуються люди з вадами слуху, можуть бути такими красивими, точними і в той же час конкретними і виразними. Я був зачарований цією жінкою. Для мене вона водночас стала казковою феєю.

Минали роки. Моя мрія, що була частково навія-

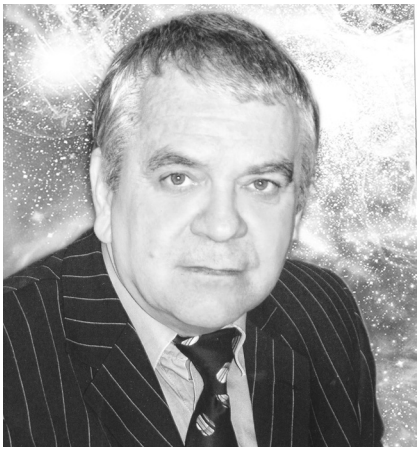

на цим фільмом, збулася: я став членом акторського колективу славетного і невмирущого театру міміки та жесту «Райдуга» (1969 р.).

І якось зовсім випадково для себе тут я зустрів цю фею. Це була Наталія Василівна Іванюшева!

Ох, як вона мене ганяла, як мучила під час розучування ролей! Як було важко відповідати її вимогам, коли готувалися до вистави «Радуга улыбается», де я виходив у ролі Карася з опери «Запорожець за Дунаєм»! Саме цією роллю я більш за все вдячний Наталії Василівні Іванюшевій.

Дякую Вам, Наталіє Василівно, за Вашу працю та за Ваш талант, який Ви щедро дарували нам!

Вітаю Вас з ювілеєм! Бажаю, щоб надзвичайне сяйво Вашого таланту та сердечної щирості ще довго-довго сяяло для нас усіх, бажаю Вам міцного здоров'я, життєвої наснаги та оптимізму!

Микола і Наталка ДМИТРУКИ

Многая літа, Вам, Наталіє Василівно!!!

Микола: Теплого, погожого 1 вересня у дворі Київського технікуму легкої промисловості ми з хлопцями смакували подробиці вступних іспитів, тіши-

лися з того, що ми вже студенти, з деякою тривогою думали про навчання. Адже ще не було відомо, хто у нас буде перекладачем.

— Доброго дня, ви група МШ–21? — запитала вишуканою жестовою мовою гарна молода жінка, що підійшла до нас.

— Так! — хором відповіли ми.

— Мене звати Наталія Василівна, я буду керівником вашої групи і перекладачем.

Ми з полегкістю і радістю дивились на Наталію Василівну, адже знали від студентів старших курсів, що від перекладача залежить успішність навчання.

Гордість і повага від того, що з нами буде працювати Наталія Василівна, стали ще більшими, коли

дізнались, що вона є автором підручника з жестової мови і має вищу освіту.

Почалися студентські будні. Ми були різні за віком, рівнем знань, життєвим досвідом і сімейним станом. Різнилися також за інтелектом, уподобаннями, захопленнями, життєвою метою і можливостями. З кожним Наталія Василівна працювала особисто. Я не раз дивувався її терпінню, коли вона буквально по складах, простими реченнями роз'яснювала значення слів, змісту, термінології навчального матеріалу. Дуже багато працювала з викладачами, розкриваючи їм особливості спілкування з нечуючими.

Протягом усіх років навчання наша група була найуспішнішою в технікумі. А все тому, що Наталія Василівна виховала у кожному з нас впевненість у своїх силах, що мені особисто дуже допомогло у житті.

Наталка: Наталія Василівна! Жива легенда, найкращий перекладач жестової мови, приклад для наслідування...

Вперше я зустрілася з нею в далекому 1975 році в технікумі легкої промисловості. Вона щойно повернулась із закордону — красива, привітна й успішна. Тоді я вперше побачила таке досконале володіння жестовою мовою чуючою людиною (бо звикла і вважала найкращою жестову мову мого батька Андрія Устенка).

Працюючи поряд тривалий час, я багато навчила-

ся у Наталії Василівни. І не тільки професійним навичкам, а й життєвим. З вдячністю приймала її поради і допомогу. А як смачно вона готує! До цього часу готую соте з баклажанів за її рецептом.

Згадую з теплом гостинний дім Наталії Василівни і Віталія Васильовича. Десь у 1978-му році у Наталії Василівни так склалися життєві обставини, що в поїздку до Прибалтики з її групою поїхала я. Дуже переймалася, чи справлюсь, чи не бешкетуватимуть хлопці... І даремно. Поїздка виявилась комфортною й цікавою. Там я справді побачила, які ці хлопці згуртовані, доброзичливі, завжди готові допомогти. Безперечно, це її заслуга! Люблю згадувати той щасливий для мене період, адже він став початком нашого з Миколою життя разом.

Весела й життєрадісна, строга й добра, порядна й небайдужа, харизматична, душа компанії і та, що має в собі міцний стержень, який дав сил і наснаги в непростому її житті.

Многая літа, Вам, Наталіє Василівно!!!

Ирина СТОМАЧЕНКО,
учитель швейного дела и руководитель кружка жестового языка Запорожской школы-интерната для глухих детей

Самый ценный дар

У Натальи Васильевны — вновь круглая дата и я хочу присоединиться к словам поздравлений и рассказать об этой удивительной женщине, которой обязана многим.

Во время моей учебы в техникуме произошел особый случай, который до сих пор не могу забыть. Это было в 1980 году, когда я наконец-то, с четвертой попытки, поступила в техникум.

Перед самым началом занятий я устроилась в общежитие и поехала проведать родственников, а 31 августа вечером должна была вернуться в Киев. Но у меня случился приступ аппендицита и пришлось срочно ложиться на операцию. По моей просьбе родственники сообщили о случившемся секретарю тех-

никума, правда, они при этом не указали номер больницы, куда меня положили.

На следующий день после выписки (пролежала я в больнице две недели из-за небольшого осложнения) я поехала в техникум. И первой, кого я встретила, была Наталья Васильевна. Она с волнением сообщила, что меня чуть не исключили из-за неявки. Оказалось, что Наталья Васильевна от секретаря узнала, что со мной случилось, а буквально через неделю после начала занятий случайно увидела приказ об исключении меня из техникума. Зная, с каким трудом мне удалось поступить, Наталья Васильевна добилась отмены приказа и вы можете представить, как я ей за это благодарна!

И еще один случай, о котором я тоже хочу рассказать.

Через два года после окончания техникума ЦП УТОГ организовал набор глухих в Киевский пединститут.

Весной 1986 года из объявления в газете «Наше життя» я узнала об этом, отправила документы и ждала вызова.

В июне на Запорожское УПП УТОГ, где я тогда работала, приехала инженер по реабилитации, а позже председатель Запорожского облотдела УТОГ С.И. Антоник. Она только вернулась из Киева. От нее я узнала, что глухие абитуриенты уже сдали первый

экзамен. Я была ошеломлена. Как же так! Ведь не было вызова, которого я так ждала... Домой пришла расстроенная. Мама, узнав в чем дело, посоветовала мне отправить телеграмму прямо в институт. Я так и сделала. На другой день, сидя на рабочем месте, с болью и тоской думала: «Сегодня в Киеве сдают еще один экзамен, а моя мечта пошла прахом». Мои невеселые мысли прервала С.И. Антоник: «Бросай работу и вылетай сегодня в Киев». Оказывается, из ЦП УТОГ, узнав о моей телеграмме, позвонили прямо на УПП и приказали незамедлительно прибыть в Киев. Еще не придя в себя от потрясения, не чувствуя ног, я буквально летела домой и оттуда — в аэропорт. В Киеве два дня подряд я сдавала экзамены в группе слышащих и догнала свою группу. В день консультации перед последним экзаменом я встретила Наталью Васильевну. Первым делом она поинтересовалась, какие у меня оценки. Услышав ответ, сказала: «Сдай хотя бы на “удовлетворительно”. Ты должна поступить в институт». Честно говоря, я не была уверена, что мне повезет сдать последний экзамен, но благодаря Наталье Васильевне я поверила в себя и сумела преодолеть последнее препятствие, отделявшее меня от заветной цели.

И позже Наталья Васильевна не раз приходила на помощь в самую трудную минуту. Уже когда я была студенткой-заочницей Киевского пединституту-

та, во время сессии на 1 курсе у меня случился приступ почечной колики. Ночью из гостиницы меня на скорой увезли в больницу. А через пару дней Наталья Васильевна навестила меня, чтобы поинтересоваться моим здоровьем. Как я ей была благодарна за внимание и моральную поддержку!

Н.В. Иванюшева и Н.А. Дмитрук принимают экзамен по русской литературе у И. Стомаченко, которая в то время была студенткой техникума легкой промышленности

Пришлось мне обратиться к ней и в 2009 году, когда по направлению аритмолога из Запорожского областного кардиодиспансера мне нужно было лечь в Киевский институт Амосова на операцию. Но я не знала, как найти клинику. По моей просьбе врач-аритмолог связалась с Натальей Васильевной и объяснила ситуацию. И она незамедлительно все узнала и в тот

же день по факсу прислала подробное письмо.

В Киеве я без труда нашла клинику и врачи, заранее предупрежденные Натальей Васильевной о моем приезде, очень хорошо меня приняли и успешно сделали операцию.

Хочу сказать Наталье Васильевне огромное спасибо за помощь и поддержку, за ее неоценимый дар вселять уверенность в свои силы.

Низкий поклон Вам до самой земли, дорогая Наталья Васильевна, за человечность, доброту, материнскую заботу и любовь к людям!

Світлана ЛУК'ЯНОВА,
заступник директора з кадрів та соціальних питань
Полтавського ВП «Універсал» УТОГ

Сердечно Вас вітаємо!

З Наталією Василівною Іванюшевою я вперше познайомилася, коли вона приїздила в Полтаву з перевіркою.

Я тоді працювала слюсарем-складальником і розмова в нас була про активну участь глухих у громадському житті та про підвищення їхнього освітнього рівня (навчання у середніх спеціальних та вищих навчальних закладах).

З плином часу я закінчила Ленінградський політехнікум ВОГ і директор підприємства Микола Васильович Пещерін призначив мене заступником директора з навчально-виховної роботи.

Нова посада вимагала більше знань та досвіду роботи з документами, якого не було. Треба було в когось навчитися, перейняти практичний досвід. І така нагода трапилася. Ганна Михайлівна Мережко, яка тоді працювала першим заступником голови ЦП УТОГ, порадила поспілкуватися з досвідченими заступниками з НВР — Н.Ф. Телюковою (Полтавське УВП № 1) та С.К. Тимуш (Львівське ШП «Силует»). Але робота на посаді заступника директора з навчально-виховної роботи вимагала ще більше знань. Якось, перебуваючи в ЦП УТОГ, зустрілася з Наталією Василівною Іванюшевою, яка поцікавилася, як мені працюється, та запропонувала вступити на навчання до педагогічного університету. Не вагаючись погодилась.

Тепер безмежно вдячна Наталії Василівні за такий скромний поштовх до навчання, за підтримку в ті роки. Це було світлом у моїй нелегкій роботі.

Так склалося, що ми здебільшого випадково зустрічались, але завше спілкувались невимушено.

Шановна Наталіє Василівно!

Ми з ювілеєм Вас вітаєм!
Щоб стільки ж раз весна цвіла!
Сьогодні щиро Вам бажаєм
Здоров'я, щастя і тепла!

Щоб шлях Ваш був такий широкий,
Щоб мало було перешкод,
Щоб ювілей справляли сотий,
Не знали б Ви тяжких турбот.

А ще бажаєм добре жити,
Життя, звичайно не просте.
Щоб мали Ви кого любити,
І щоб любили міцно Вас!

Ще раз сердечно Вас вітаєм!
Добра Вам зичимо сповна,
Багато світлих днів бажаєм
І довгі, довгії літа...

Володимир ТИМОШЕНКО, адвокат, президент Спілки нечуючих юристів України

Це справді професіонал високого класу!

Н.В. Іванюшева — це неповторний, яскравий перекладач! Вона точно і якісно виконує свою нелегку роботу. А ще вона ніколи не дає заснути глухим на нараді або під час лекції; вміє майстерно передати жестовою мовою спілкування між нечуючими і чуючими. Це справді професіонал високого класу!

80! В народі кажуть — ювілейна дата,
Але чомусь для кожного із нас
Сумна і радісна водночас!
Сумуємо, що прожитих років
І молодість не повернути вже ніколи!
Радіємо, що виростають діти
Й дарують внучаток яснооких!
Бо людині для щастя багато не треба —
Сімейного затишку й мирного неба!

Леонід МАКСИМЕНКО,
вчитель Київської спецшколи № 9

Красивое сердце красивой женщины

Посвящается
Наталье Иванюшевой

Сижу, колдую над словами...
Мне ни за что не описать,
Какое счастье, что Вы с нами,
Какое счастье, что опять
Вы нас встречаете улыбкой,
Улыбкой милой, озорной
В столетии довольно зыбком
И ненадёжном. А такой
Мы знаем Вас! Мы вспоминаем
Бесценный вклад во все дела.
Всем нашим чудным милым краем,
Всем краем скажем Вам: «Хвала!
Хвала за то, что Вы такая!»
Я думаю, что Вы святая.

Любов ЛУЦЕНКО,
директор Криворізького загальноосвітнього багатопрофільного навчально-реабілітаційного центру «Сузір'я» Дніпропетровської обласної ради

Це – особистість!

Наталія Василівна Іванюшева — легенда вітчизняного сурдоперекладу, особистість, яка зіграла неабияку роль у становленні української жестової мови.

З нагоди ювілею цієї прекрасної людини, мудрої, талановитої, хотілося б поділитися враженнями про її діяльність.

Пам'ятаю, у 2010 році ми запросили до нашого закладу колектив лабораторії жестової мови Інституту спеціальної педагогіки НАПН України та представників Українського товариства глухих для проведення практичних занять з оволодіння жестовою

мовою працівниками нашої школи. Серед запрошених була і Наталія Василівна. Кожен член цієї унікальної творчої групи надзвичайно цікаво проводив практичні заняття, ділився своїм досвідом та вміннями. Але переконливим лідером, величезним майстром своєї справи, надзвичайно цікавою, неординарною особистістю проявила тоді себе саме Наталія Василівна Іванюшева. Її особистий внесок у формування жестової мови — неоціненний.

Пропрацювавши близько 50-ти років з нечуючими учнями, я добре розумію роль та значення для навчання, виховання та реабілітації осіб з порушеннями слуху жестової мови, мови, яка пройшла доволі складний шлях свого визнання як офіційної мови спільноти нечуючих.

Протягом останніх років українській жестовій мові, її розвитку та формуванню приділяється все більше уваги. Актуальним є впровадження двомовного методу навчання нечуючих як методу підвищення якості навчання, здійснення комплексної реабілітації осіб з вадами слуху з наступною їх соціалізацією та успішною інтеграцією в громадянське суспільство.

З'являються наукові роботи щодо актуальності української жестової мови, пропонуються механізми реалізації мовного компоненту у зміст спеціальної освіти нечуючих з урахуванням жестової мови як рідної та рівноцінної. З'являються науково-прак-

тичні посібники для педагогів, нечуючих батьків та їх дітей, надзвичайно корисні та цікаві. Наталія Василівна Іванюшева виступає співавтором багатьох напрацювань.

Вона є співавтором «Української жестової абетки» — білінгвістичного посібника, створеного для спільної діяльності нечуючих батьків і дітей на початковому етапі вивчення української жестової і словесної мови.

Зважаючи на численні звернення батьків, які мають дітей з порушеннями слуху, у 2011 році групою небайдужих науковців, серед яких активним співавтором є Н.В. Іванюшева, видано «Український жестівник для батьків», який подає понад тисячу найпоширеніших та найуживаніших жестових позначень української жестової мови.

Для нас, сурдопедагогів-практиків, надзвичайно цікавою і корисною є Концепція білінгвального навчання, розроблена групою фахівців з числа науковців Інституту спеціальної педагогіки НАПН України та представників Українського товариства глухих. Серед авторів — досвідчений перекладач-практик Наталія Василівна Іванюшева.

Надзвичайно велике значення для сурдопедагогів-практиків має жестівник «Українська жестова мова», який використовується в навчально-виховному процесі вчителями, вихователями та учнями

початкової школи. Одним із співавторів цього видання також є Наталія Василівна Іванюшева — досвідчений практик, висококваліфікований знавець своєї справи.

Тривалий період Наталія Василівна була головою Ради перекладачів жестової мови м. Києва. І це невипадково, бо вона має не лише багатий досвід діяльності перекладача, а й величезний талант до цієї справи.

Я і мої колеги пишаємось тим, що особисто знайомі з цією мудрою і талановитою жінкою, яка має так багато своїх учнів по всій Україні.

Тож з особливою приємністю хотілося побажати їй міцного здоров'я та довгих років життя.

Лариса МАЛИНОВИЧ,
к.п.н., доцент кафедри психології НУ «Львівська політехніка», слухачка курсів перекладачів у жовтні—грудні 2015 року

Низький уклін Вам!

Наталія Василівна для мене, першою чергою, запам'яталася, як приваблива, енергійна, позитивна, високоерудована жінка-фахівець із прекрасним почуттям гумору. Мені, як перекладачу-початківцю було цікаво і доступно сприймати усі вказівки щодо оволодіння мовою жестів.

Особливо цінним і новаторським для мене, екс-викладача зі спеціальності «корекційна педагогіка» педагогічного коледжу Львівського Національного університету імені Івана Франка, був посібник із вивчення дактильної азбуки та жестівник (упорядкований Іванюшевою Н.В. та Кульбідою С.В.), який ми застосовували під час вивчення курсів «Практикум з дактильно-жестової мови». Він мав неабияку цінність і для дошкільників з порушеннями слуху, і для педагогів дошкільного закладу № 35 м. Львова, в якому я раніше працювала, а потім була методистом педагогічної практики. Батьки вихованців нашого закладу із задоволенням відвідували тренінги з вивчення дактильної азбуки та жестової мови. Саме за допомогою цих матеріалів, а згодом і відеословника з ЖМ ми впроваджували у навчальний процес вивчення жестової мови, хоча в програмах (на той час) не було такого розділу... Специфіка викладу добре сприймалася і нечуючою студенткою педколеджу Вірою Лущ, яка також була слухачкою курсів, а згодом працювала перекладачем на підприємствах, де були групи нечуючих.

Тому низький уклін Вам, Наталіє Василівно, за невтомну працю, натхнення до життя та любов до людей! Здоров'я і многая літа!

Нина ЗАЙОНЦ,
ведущий методист Центра жестового языка
Культурного центра УТОГ

Наш педагог

С Натальей Васильевной я познакомилась в конце 1972 года, когда была принята в Республиканский театр мимики и жеста «Радуга».

После учебы в ЛВЦ, где работали профессиональные переводчики, в Наталье Васильевне я увидела четкость в жестах, артикуляции, точность перевода.

Она тогда работала с актерами театра «Радуга». По моим наблюдениям, это строгий и требовательный педагог, заставляющий не только актеров, но и дикторов работать над собой, над жестами и артикуляцией перед зеркалом. Когда в расписании занятий наступало время идти на репетицию к Наталье Васильевне, актеры волновались, усиленно работали, шлифовали жесты.

К сожалению, мне не повезло подольше заниматься у такого педагога, т.к. Наталья Васильевна уволилась по семейным обстоятельствам. Но что мне очень-очень нравится в ней — с возрастом она не потеряла четкости жестов, а артикуляция у нее всегда понятна.

И еще!!!

Она единственная из всех переводчиков, каких я знаю, видя, если среди присутствующих (слышащих) есть хоть один глухой, обязательно переводит ему.

Уважаемая Наталья Васильевна, я поздравляю Вас с юбилеем! Живите долго-долго, в благополучии и здоровье! Чаще радуйте нас своим присутствием на наших занятиях и мероприятиях!

Тетяна ЖУРКОВА,
завідувач Центру жестової мови Культурного центру УТОГ, голова Всеукраїнської ради перекладачів жестової мови УТОГ

З любов'ю вітаємо!

Наталія Василівна Іванюшева є значною постаттю для перекладачів ЖМ. Вона була і є наставником, викладачем, радником для перекладачів, які мали щастя працювати поруч з нею, називати її своїм вчителем. А таких перекладачів — майже вся Україна!

Завжди важливо було почути від неї щирі та відверті думки про якусь подію, вислухати справедливі зауваження, спитати про влучний жест, поділитися проблемами та запитати про шляхи їх вирішення.

Ніколи нікому Наталя Василівна не відмовляла у спілкуванні! Що не менш важливо, у спілкуванні доброзичливому.

Дуже приваблива риса характеру Наталі Василівни — вона ЧУЄ свого співрозмовника, не зважаючи

на його вік та стаж роботи.

Від імені усіх перекладачів жестової мови України дозвольте привітати Вас, шановна Наталіє Василівно!

80 років вже пройшло,
Як Богом Вам життя дано.
Дав він силу все здолати,
Ювілей цей святкувати.
Ви у нас єдина, ніжна, добра, лебедина,
З любов'ю вітає вся наша перекладачів ЖМ родина!
Дякуєм за серце чуйне і ніжне,
За щиру турботу про кожного з нас,
За добру пораду, привітну усмішку
Спасибі від кожного з нас!
Живіть Ви, рідненька, ще довго на світі,
І будемо всі ми любов'ю зігріті.
Бажаєм здоров'я Вам міцного,
Ще й всяких благ до нього!
Всю доброту, яка існує в світі,
Всю радість, що живе серед людей,
Найкращі всі що до вподоби квіти,
Даруєм Вам у цей святковий день!
Хай Ангел Божий поруч з Вами буде,
А Марія-Мати береже від зла!
Дай Боже Вам жити і горя не знати,
Щоб сотую весну із нами стрічати!

Вера МАКОВА (СЕННОВА),
бывшая студентка спецгруппы Шс-85
Киевского техникума легкой промышленности

От всей души поздравляю с 80-летием!

После школы я училась в Астраханском техникуме лёгкой промышленности со слышащими 2 года (1978–1980 гг.). Нелегко давалась мне эта учеба...

Во время встречи с одноклассниками узнала, что, оказывается, есть спецгруппа для глухих в таком же техникуме, но в Киеве. Туда я и поехала-полетела, нашла тот самый техникум, что на улице Ивана Кудри.

Мне порекомендовали переводчика Наталью Васильевну Иванюшеву, будущего классного руководителя нашей группы Шс-85. Ясно сказали, что она

обязательно поможет. И это была правда! Действительно, с её стороны была огромная помощь. Она посоветовала написать письмо-просьбу в Министерство лёгкой промышленности. Минлегпром дал добро. Но даже с этим ответом Наталье Васильевне пришлось упорно уговаривать директора И. Приходченко зачислить меня в техникум, а именно в спецгруппу.

Благодаря Н.В. Иванюшевой я овладела жестовой речью и закончила учебу в техникуме с красным дипломом. За это ей огромное спасибо и низкий поклон!!!

Пусть для такой доброй женщины, как Наталья Васильевна, будет добрым каждый день, пусть жизнь дарит много мгновений радости и счастья!

Желаю Вам не терять бодрости и сил, желаю согревать своё сердце в лучах родных улыбок.

Всегда хорошего настроения и солнца в душе!

Евдокия ЗУЕВА,
переводчик жестового языка,
преподаватель Центра УЖЯ Культурного центра УТОГ

Дорогой мой человек

Знакомство мое с Натальей Васильевной произошло в 1965 году, когда я поступила учиться на курсы жестового языка, которые проходили на пятом этаже здания, в котором расположен нынче офис ЦП УТОГ. Среди первых моих учителей были — Сапожников Исаак Аронович и Филянина Татьяна Георгиевна.

Наталья Васильевна работала в то время на третьем этаже этого же здания. И хоть официально она меня не учила, я ее считаю среди своих учителей. Мое становление в жестовой речи — это благодаря, в том числе, и Наталье Васильевне.

Дальнейшая моя судьба часто сводила нас во время совместного перевода на съездах, различных

мероприятиях, на заседаниях президиума, на мероприятиях сначала во Дворце культуры УТОГ (с 1990 года — Культурный центр УТОГ).

Где бы я ни работала — наши дороги были постоянно рядом, потому что Наталья Васильевна для меня — это образец. Ее жесты, ее знание языка воистину феноменальны, кроме того, что она из семьи глухих, она обладает огромнейшими, уникальнейшими индивидуальными качествами личности. У Натальи Васильевны своя техника жестового перевода — в ней много красивого, точного, отточенного и отшлифованного. Она стала для меня практически таким же учителем, как и те, кого я называла выше, хотя, повторюсь, практически она меня не учила. Но так совпало, что она стала моим учителем по жизни в различных вопросах, в которых очень помогала и подсказывала.

Как много она мне помогла в тяжелую минуту в разных случаях, когда по жизни приходилось очень тяжело и довелось пережить много сложных операций... И первой приходила на помощь именно Наталья Васильевна. Она добивалась, чтобы мне оказали помощь, говорила: «Давайте поможем, потому что семья не может оплатить такие расходы». Я ей благодарна буду до конца своей жизни. Она не только по отношению ко мне так поступала, но по отношению к другим: как только услышит, что где-то у кого-то что-

то не так (неважно, глухой это человек или слышащий), сразу бросается на помощь, не считаясь ни с личным временем, ни со своим здоровьем. Никто не может добиться, пробиться, помочь так, как Наталья Васильевна. Лично для меня она — ДРУГ, ПОМОЩНИК, УЧИТЕЛЬ, несмотря на то, что всему училась я у всех. Но, в первую очередь, наши пути были общими и в профессии, и в дружбе.

Подходя к ее юбилею скажу, что я горжусь и мне приятно, что со мной, по моей жизни прошел такой ЧЕЛОВЕК. Я не потеряла ничего, а только нашла. Я никогда не хотела за эти 52 года поменять профессию. Только одна цель — помогать глухим, отдавать себя всего до конца — так, как это делает Наталья Васильевна всю свою жизнь. Она дома меньше быва-

ла, чем на работе. Она всем всю жизнь помогала — и я взяла пример с нее, она меня поддержала в моем стремлении переводить глухим, быть переводчиком-профессионалом.

Говоря о ее юбилее, скажу: дай ей Бог здоровья дать путевку в жизнь еще не одному человеку таким образом, как в свое время она помогла мне стать крепким переводчиком.

С Натальей Васильевной по жизни мне было всегда комфортно, приятно. Мы дружим по сей день, перезваниваемся постоянно, не дай Бог что — бегом спешим на помощь друг другу.

Здоровья ей, благополучия и всего наилучшего!

Наталія КАМЕНСЬКА,
начальник інформаційно-видавничого відділу виконавчого апарату ЦП УТОГ,
президент Об'єднання нечуючих педагогів

Янгол-охоронець, або Іспанські нотатки

Перша наша зустріч відбулася далекого 1979 року, коли з нагоди прийняття нашої групи Шс-83 до славного студентського братства Київського технікуму легкої промисловості ми всі — і студенти, і викладачі — зібралися в актовому залі КТЛП. І тут я вперше (бо до цього часу навчалася, як зараз модно казати, «інклюзивно», тобто разом з чуючими дітьми) побачила на сцені перекладачів — це були Віра Олександрівна Міщанін (Замша) і Наталія Василівна Іванюшева. Жестів я тоді ще не знала, але мене буквально вразили, навіть більше — приємно приголомшили їхні обличчя і чітка артикуляція, завдяки якій можна було не напружувати залишки слуху і не вдивлятися в обличчя тих, хто виступав десь там, високо й далеко — з трибуни на сцені. Завдяки перекла-

дачам, які стояли поруч з нами, студентами зі спецгруп, все, про що говорили з трибуни, я легко «зчитувала» з губ перекладачів. До цього часу не можу забути те відчуття легкості та якоїсь неповторної захищеності, якої до цього часу ніколи не мала. І почуття великої вдячності за те, що є люди, які дбають про те, щоб я все зрозуміла і про все дізналася без звичних вже мені труднощів.

Мабуть, не варто й казати, що завдяки перекладачам — нашим янголам-охоронцям, навчання у технікумі стало для мене напрочуд легким, а дружба з такими ж нечуючими дівчатами, як і я сама, та з нашими перекладачами — найціннішим надбанням на

все життя.

Наталія Василівна викладала у нас російську літературу — двома мовами: жестовою і словесною. Мабуть, і не дивно, що література — мій улюблений предмет. Ну, а для тих, хто поцікавиться, а де ж українська література, скажу, що у переліку наших предметів у технікумі її взагалі не було. Такі тоді були часи...

Перекладачем у нашій групі Шс-83 була Наталія Андріївна Устенко (Дмитрук). Вона в той час, коли Наталія Василівна викладала в нашій групі літературу, підміняла її, перекладаючи у групі хлопців-механіків, яку вела Іванюшева.

Все було чітко продумано і ніяких труднощів не виникало. А якщо десь щось траплялося, то під керівництвом Наталії Василівни, яка очолювала всю службу перекладу в технікумі і якій підпорядковувалися наші перекладачі, все вирішувалося швидко й ефективно.

Потім був випуск, тривала робота на різних посадах в УТОГ, але коли б і де б ми не зустрічалися з Наталією Василівною, я завжди відчувала особливе тепло, любов і турботу, за яку вдячна їй так, що й слів не підібрати.

А потім трапилася наша спільна поїздка на XV Конгрес Всесвітньої Федерації глухих, який відбувся у 2007 році в Мадриді (Іспанія). У складі делегації

УТОГ було 4 чоловіків і ми з Наталією Василівною. Отже, за гендерним принципом стали ми з нею і сусідками по готельному номеру.

Тоді, десять років тому, ми з нею ще тільки почали влазити у «смугу хвороб», які потім обсіли і її, і мене з усіх сторін. І у спекотному Мадриді довелося нам не лише брати участь у всіх заходах, яких було дуже багато: і Конгрес, і Генеральна Асамблея, і різні фестивалі та виставки, а й допомагати одна одній триматися й підтримувати залишки здоров'я. Адже повноцінним харчуванням були забезпечені лише члени нашої офіційної делегації, а нам — групі підтримки, доводилося бути на «підніжному кормі», а добових не вистачало, бо Мадрид — не для наших худих гаманців. Втім, тепер з гумором можемо згадати, як ми ховали наше домашнє сало у барі-холодильнику поряд зі шляхетними пляшками іспанського вина, до якого ми й не доторкалися, бо за все це потрібно платити, як згорали наші «кип'ятильники» китайського виробництва, коли ми заварювали привезену з собою «Мівіну»...

Попри всі ці труднощі, ми згадуємо Мадрид, як неповторну яскраву сторінку наших біографій, яка ще більше зблизила і зріднила нас з Наталією Василівною.

Адже ще була неповторна архітектура Мадриду, його музеї і театри (один лише Прадо чого вартий!),

культурна програма фестивалю й тематичні виставки, на яких ми намагалися придбати літературу з жестової мови чи здійснити обмін наших посібників на закордонні аналоги.

І приємно було бачити, як Наталія Василівна органічно виглядає на тлі Королівського палацу (ну чи не аристократичний у неї профіль!), як вона із захватом насолоджується красою древнього міста, споглядає безцінні скарби Національного музею Прадо, як зі знанням справи оцінює театральні вистави, з якими виступали під час Конгресу нечуючі митці з різних країн світу...

А ще була у неї й у всіх нас можливість побачити особливості жестової мови представників організацій глухих з різних країн світу й оцінити якість роботи перекладачів на Конгресі. Який це був цікавий досвід!

І до, і після поїздки до Іспанії ми ще не раз разом подорожували Україною під час семінарів і конференцій, які проводилися в УТОГ і в Об'єднанні нечуючих педагогів. І завжди Наталія Василівна простягала нам вірну й надійну руку допомоги: і в дорозі, і під час заходів, і по життю...

Велика Вам подяка, дорогий наш Янголе-охоронцю, за Ваше добре і чуйне серце! Нехай не болять Ваші руки-крила, а доля буде прихильною до Вас!

Наталія ЗБОРОВСЬКА,
начальник відділу соціальної та кадрової роботи виконавчого апарату ЦП УТОГ

Учитель від Бога

Наталія Василівна Іванюшева... Багато хочеться розповісти про цю чудову Людину, яка практично все своє життя присвятила Українському товариству глухих, зокрема здійснила вагомий особистий внесок у становлення та розвиток сфери надання послуг перекладу жестової мови і не лише... Наталія Васи-

лівна була і викладачем жестової мови на дефектологічному факультеті педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. На той час, у 1997—2002 рр., коли я навчалася в педагогічному університеті, спеціальної групи для нечуючих не було і я навчалася разом з чуючими студентами.

Завдяки підтримці відомого сурдопедагога — професора Наталії Федорівни Засенко, саме в той час був організований спецкурс з вивчення жестової мови чуючими студентами, який було доручено вести Наталії Василівні. З цього часу я більше дізналася про неї як викладача, яка професійно, на високому рівні викладала жестову мову студентам, майбутнім сурдопедагогам. Попри короткий термін вивчення студентами жестової мови (один семестр), результат засвоєння жестової мови був позитивний. Адже Наталія Василівна як ніхто вміла донести знання про світ нечуючих людей через жестову мову, і звертала увагу на те, що жестова мова — це мова, яка має свої лінгвістичні «закони» і за її допомогою можна порозумітися з нечуючими людьми.

Студенти із захопленням відвідували заняття, а спілкуючись зі мною, практикувалися у жестовій мові. На практичних вправах Наталія Василівна відпрацьовувала з кожним студентом кожен жест, кожну конфігурацію, міміку обличчя тощо. Під час заліку всі без винятку студенти виконували переклад

тексту жестовою мовою.

Ми дуже вдячні Наталії Василівні за творчий підхід в роботі, професійну підготовку і знання, які вона передала нам. Завдяки тому, що Наталія Василівна та інші викладачі були до кожного з нас вимогливими і справедливими, багато хто з нашої групи успішно працює в школах для дітей з порушеннями слуху й у Товаристві глухих.

З нагоди ювілейної дати від дня народження бажаємо Вам, дорога Наталіє Василівно, міцного здоров'я, добробуту, подальших успіхів у будь-яких щоденних справах, здійсненні планів та сподівань. Хай Вас підтримують та надихають рідні люди, розуміють та допомагають колеги, цінують нечуючі члени Товариства. Хай доля збагачує Вас життєвою силою, енергією, натхненням та радістю буття!

Сергій ВОВК,
викладач Київської дитячої
музичної школи № 13 імені М.І. Глінки,
керівник хору «Тенерецца»

Це справжня людина~легенда

Про Наталію Василівну Іванюшеву — висококваліфікованого перекладача жестової мови, я дізнався, коли навчався на курсах перекладачів, — від наших педагогів та від своїх знайомих перекладачів, яких

навчала Наталія Василівна. Всі вони розповідали про неї з великою повагою і любов'ю, як про людину, яка виховала велику кількість кваліфікованих перекладачів і є легендою УТОГ. Слухаючи розповідь про Наталію Василівну, часто ловив себе на думці, як би було цікаво з нею познайомитися і поспілкуватися, але я розумів, що це майже нереально, бо зараз вона вже не працює, перебуває на заслуженому відпочинку. Але життя настільки непередбачуване, що у ньому знайшлося місце і для цієї зустрічі.

Виявилося, що як досвідчений перекладач Наталія Василівна й надалі дуже потрібна людям і не сидить без діла. Коли я почав працювати в редакції газети «Наше життя», вона прийшла до редакції, щоб разом з В.В. Скурчинським реалізувати ідею щодо виходу нової книги з жестової мови, а мені було доручено допомагати їм у підготовці текстів–«розшифровок» жестів.

Завдяки цій роботі мені пощастило зустрітися з Наталією Василівною і Володимиром Вікторовичем. Скільки добрих справ зробила ця жінка, настільки вона щира, відкрита, доброзичлива! Вона по-материнськи піклується про нас, працівників редакції і ніколи не приходить з порожніми руками, приносить щось «до чаю».

Хотів би ще висвітлити ще один аспект не лише її високопрофесійної діяльності, але й душевної теплоти, щирості й розуміння проблем тих, хто її оточує.

Після першого виступу моїх підопічних дітей з музичної школи, яких я навчив співати не тільки голосом, а й жестами, які нам допомогла підібрати Н.П. Зайонц, виникла ідея поставити дитячу музичну оперу М. Лисенка «Коза-дереза» у жестовому виконанні. З цією ідеєю я наважився звернутися до Наталії Василівни, проте зважаючи на її високий авторитет, не сподівався на те, що вона серйозно сприйме мою пропозицію. Але вона по-материнськи підбадьорила мене, відгукнулася на цю ідею, яка саме завдяки їй та іншим членам нашої команди знайшла конкретне втілення у виставі, яка мала успіх у нечуючих вихованців спецшколи-інтернату № 18, хоча грали її самодіяльні чуючі маленькі актори. Це ще одне свідчення високопрофесіональності Н.В. Іванюшевої, яка навчала необхідним жестам мене, а я — своїх учнів. Вона відточувала кожен штрих для передачі емоцій, ретельно підбирала потрібні жести, зрозумілі для нечуючих дітей.

Спасибі Вам, Наталіє Василівно, за плідну творчу співпрацю і поздоровляю Вас з ювілеєм високоліття! Я бажаю Вам найголовнішого — здоров'я, щастя, миру, злагоди, тепла, взаєморозуміння, ще довгих, довгих благих літ творчої і такої потрібної нечуючим людям праці.

Екатерина ДЯТЛОВА,
переводчик жестового языка Киевской православной общины глухих при Свято-Троицком Ионинском монастыре

Первый переводчик нашей общины

Наталья Васильевна — первый переводчик жестового языка Киевской православной общины глухих при Свято-Троицком Ионинском монастыре. Первый — самый решительный, смелый и не боящийся неизвестности и трудностей. О ней всегда с

благодарностью вспоминают, ведь именно от нее начался отсчет. Первая знаменательная дата, первые пробы и ошибки, первая радость успеха, первая передача опыта другим. И первые слезы на глазах у тех, для кого переводишь.

«Мы поняли! Мы наконец-то начали понимать, о чем поётся в православных храмах. Мы много лет ходили сами, но не понимали. Наконец, сбылась наша мечта!» — именно так неслышащие киевляне делились своими первыми впечатлениями после богослужений с переводом на жестовый язык в Ионинском монастыре. Этот перевод осуществляла Наталья Васильевна Иванюшева. Как всегда: эмоционально, грамотно, с полной самоотдачей.

«А можно я в храме буду не в платке, а в берете? Платок мешает, когда я артикулирую», — спрашивала Наталья Васильевна. «Конечно, можно», — ответил священник. Она согласилась посвящать глухим людям не только будни, но и выходные дни.

С 24 октября 2004 года и до настоящего дня каждое воскресенье православные неслышащие приходят в храм Ионинского монастыря, потому что знают, что богослужение им будет понятно. За 13 лет в православной общине появилось много переводчиков, но быть первым, протоптать тропу для последующих — это всегда сложнее.

Когда я зашла в храм на молебен для неслыша-

щих людей и увидела там Наталью Васильевну, я очень обрадовалась. Ведь она была моим преподавателем жестового языка в педагогическом университете на кафедре сурдопедагогики. Я стояла, смотрела и понимала, что никогда не смогу так переводить. Наталья Васильевна согласилась продолжить мое обучение, много лет работала со мной, помогала мне не просто пополнить знания по жестам, но научиться переводить так, чтобы все было включено: мимика, жест, эмоции, и — понимание как нужно адаптировать текст для восприятия глухими людьми.

В одно из воскресений Наталья Васильевна принимала экзамен, и мне впервые пришлось переводить

в храме без нее. Тогда я на собственном опыте осознала, насколько это сложно. Ведь переводить церковные тексты — это очень серьезно, ошибки быть не может.

Мы продолжали много работать. Я собирала церковные жесты в разных городах Украины, России и Беларуси, показывала их Наталье Васильевне, нашим неслышащим прихожанам, и мы выбирали наиболее подходящие и постепенно наработали свой словарь. К нам стали обращаться за консультацией переводчики из других городов, в которых планировалось открыть свою православную общину. Тогда было принято решение с помощью телеканала «Глас» создать видеопособие, который мы назвали

так: «Словарь жестового языка: церковная лексика». Над его созданием работала группа переводчиков: Наталья Васильевна, Светлана Ахматовна Вишневская, Денис Заварицкий (из Санкт-Петербурга) и я. Работа проходила в очень дружественной атмосфере: мы анализировали все существующие варианты жестов, выбирали наиболее подходящие по смыслу, обращались за советом о смысловых нюансах терминов к церковным специалистам и только потом работали над записью на камеру демонстрации жеста. В словарь вошло 600 слов. Была проделана кропотливая тяжелая работа, но в то же время чувствовалось, что все получили удовольствие от нее. Был заполнен пробел по жестам в церковной тематике. А Наталья Васильевна хоть и была самым крупным специалистом в области жестов среди нас, но никогда не показывала своё превосходство, с уважением относясь к мнению всех участников. Этот видеословарь был выпушен на дисках, а сейчас есть в свободном доступе в интернете. Он помог очень многим православным общинам. Каждый переводчик просто осваивал его, изучал и уже через короткое время брался за перевод богослужения.

С Натальей Васильевной мы ездили в паломнические поездки, в которых она переводила для неслышащих людей. Мы проживали вместе незабываемое время, где была возможность не только узнать новые

места, но и друг друга. Наталья Васильевна — всегда радостная, даже как-то по-детски непосредственная, искренняя. С ней легко. Для меня всегда было загадкой, как она переводит целый день и не устает. По крайней мере, никогда усталости не было заметно. А как воодушевляется, когда нужно подобрать жесты к трудным текстам! Работа — главный источник сил для Натальи Васильевны!

В пединституте или на курсах повышения квалификации переводчиков Наталья Васильевна могла быть строгой, как настоящий педагог, а в общении — всегда непосредственная и добрая.

Часто я бываю у нее дома. Когда мне нужно посоветоваться по вопросам перевода, она всегда меня с радостью принимает. Мы работаем и всегда тепло общаемся. В такие моменты мне кажется, что исчезает наша возрастная разница. Общаемся, как сверстники. Меня всегда переполняют положительные эмоции после общения с моим самым дорогим педагогом.

Многая лета Наталье Васильевне!

Владимир СКУРЧИНСКИЙ,
директор Музея истории УТОГ

Подруга дней моих суровых...

Из всех, кто написал свое благодарное слово в эту книгу, я, наверное, знаю Наталью Васильевну больше и дольше всех. Знаю и помню ее семью, ее родителей, сестру и брата.

Мы с детских лет жили по соседству, а родители наши дружили. Встречались мы и в клубе глухих на различных мероприятиях... Тогда я еще слышал и сам был переводчиком своим родителям и друзьям. А когда я сам окончательно потерял слух, Наташа и мне помогала не раз...

Надо ли говорить, что к человеку, которого знаешь со времен далеких и трудных детских лет — и отношение особенное.

Дорогая подруга дней моих суровых, Наташенька!

От себя лично и от своей семьи поздравляю тебя с юбилейной датой!

Дай Бог тебе крепкого здоровья, душевного спокойствия и благополучия! Желаю также, чтобы скорее увидел свет твой новый учебник жестового языка и буду делать все, чтобы приблизить этот день.

Вельмишановна Наталіє Василівно!

Хай життя Вас радістю лоскоче,
Обминає грізний буревій,
Хай не бачать смутку Ваші очі,
По яких дорогах Ви б не йшли!

З величезною повагою
Юрій Петрович Максименко

Дорогая Наталья Васильевна!

Коллектив «Щебетушки» Харьковской областной организации УТОГ поздравляет Вас с юбилеем!

Восемь десятков — круглая дата!
В памяти то, что бывало когда-то.
Но не грустите и не унывайте,
Этот день славный не забывайте!

Крепким здоровье пускай Ваше будет,
Счастье дорогу в Ваш дом не забудет,
Птички пускай за окошком поют,
Ну а родные — любят и чтут.

Мы с днем рождения Вас поздравляем
И от души, без сомнений, желаем
Встретить однажды еще веселей
Важный столетний большой юбилей!

Подумать только... Восемьдесят лет!
Огромен опыт, а воспоминания
За эти годы словно солнца свет...
Да... В них приятных дней очарование...

Разумны были Вы всегда и всюду,
А в жизни была масса приключений.
Ваш труд мы очень ценим, не забудем.
Он стоящий пример для поколений.

Конечно, Вам здоровья пожелаем,
Радости искорки в глазах Ваших
Мечтаем увидеть
И безмерно уважаем!

Пускай не так сильны желанья
И не всегда приходят сны,
Мы Вам желаем пониманья,
Любви детей, в глазах весны.

Пусть все ненужное растает
В костре божественных седин.
Пусть радость Вас не оставляет
В плену предателей-морщин.

Пусть цифра дерзкая, крутая
Откроет дивный свой секрет,
Как мудрость жизни обретая,
Легко дожить до сотни лет.

Пусть след оставили года
В морщинах, мудром взгляде,
Улыбка с Вами шла всегда,
И уж грустить не надо.

Желаем Вам, чтобы всегда
Другой тропой шли беды.
Пусть улыбается судьба,
Пусть мирным будет небо.

Пусть разум время победит,
Здоровым будет тело.
Пусть сердце Ваше не болит.
Идти по жизни смело!

Желаем Вам смотреть на жизнь
Без тени сожалений
И вдохновителем Вам стать
Для целых поколений!

adidas

TOSHIBA

ВИХІД EXIT
ВИКОРИСТОВУВАТИ ВИКЛЮЧНО ПРИ АВАРІЇ
Emergency Use Only

УТОГ

УТОГ